

ЗАКОНИТОСТ БЛИЖЕ САРАДЊЕ У ОБЛАСТИ УНИТАРНОГ ПАТЕНТА – СЛУЧАЈ „ШПАНИЈА И ИТАЛИЈА ПРОТИВ САВЕТА”

Др Јелена Ћеранић*

Апстракт: У раду се анализира законитост ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом. Након уводних напомена о развоју идеје о успостављању новог система заштите проналазака у ЕУ, први део рада биће посвећен разлозима за покретање ближе сарадње у овој области. Преговори о успостављању јединственог система заштите проналазака у ЕУ трајали су скоро четрдесет година, а једно од спорнијих питања тицало се режима превођења. Најзад, у јулу 2010. године Комисија је предложила режим превођења унитарног патента у складу са Конвенцијом о европском патенту. Како се две државе чланице, Шпанија и Италија, нису сложиле са предложеним режимом, осталих двадесет пет земаља одлучило се за покретање ближе сарадње. Након што је Савет одобрио ближу сарадњу, Шпанија и Италија су у мају 2011. године поднеле тужбу за поништај због незаконитости одлуке Савета којом се одобрава покретање ближе сарадње. Европски суд правде је 16. априла 2013. донео пресуду којом се тужба одбија, оценивши као неосноване све аргуменате које су Шпанија и Италија навеле у тужби. Ова пресуда биће анализирана у другом делу рада.

Кључне речи: унитарни патент, ближа сарадња, режим превођења, законитост, Европски суд правде.

I. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Рад на успостављању јединственог система заштите проналазака у Европској унији, након скоро четрдесет година преговора, крунисан је усвајањем тзв. патентног законодавног пакета. Овај пакет састоји се од три компоненте: Уредба о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом,¹ Уредба о спровођењу ближе сарадње у области

* Доцент Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, научни сарадник Института за упоредно право у Београду.

¹ Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection, OJ L 361/1.

стварања заштите унитарним патентом која се тиче превођења² и Споразум о јединственом патентном суду.³

Током преговора, веома спорно питање био је режим превођења. Услед недостатка сагласности међу европским државама пропало је неколико покушаја да се успостави јединствени систем заштите проналазака у ЕУ.⁴ Преговори на ову тему интензивирани су почетком новог миленијума. У децембру 2009. године у Савету је постигнут политички споразум о унитарном патенту и успостављању правосудног система надлежног за спорове у вези са унитарним патентом. Што се тиче режима превођења, Европска комисија је тек 1. јула 2010. изнела амбициозан предлог, који је наишао на отпор појединих држава чланица ЕУ. Како се Шпанија и Италија нису сложиле са предложеним режимом превођења, преосталих двадесет пет земаља се определило за покретање ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом. У марту 2011. године Савет је одобрио покретање овог механизма, а два месеца касније, у мају 2011. године, Италија и Шпанија поднеле су тужбу за поништај Европском суду правде оспоравајући законитост одлуке Савета, којом се одобрава покретање ближе сарадње у области унитарног патента.

Током 2012. године уредбе о унитарном патенту биле су више пута предмет измена и допуна (посебно оне одредбе које се односе на надлежност Европског суда правде). Тек 10. децембра 2012. Савет је одобрио патентни законодавни пакет, те се он 11. децембра 2012. нашао пред Европским парламентом. Да би Парламент приступио гласању, било је неопходно да се Европски суд правде изјасни поводом тужбе Шпаније и Италије у вези са законитошћу одлуке којом се одобрава покретање ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом. Стога је 11. децембра 2012. општи правозаступник Европског суда правде изнео своје мишљење о поменутој тужби, предложивши Суду да тужбу одбије.⁵ Иако његово мишљење није обавезујуће, Суд га најчешће уважава, што се потврдило и у овом случају. Наиме, Европски суд правде је 16. априла 2013. донео пресуду да се тужба којом се оспорава законитост ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом одбија.

У првом делу рада биће размотрени разлози за покретање ближе сарадње у области унитарног патента. Посебна пажња биће посвећена режиму превођења, који се примењује на унитарни патент. У оквиру другог дела рада,

² Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements agreement, OJ L 361/1.

³ Agreement on Unified patent Court, доступно на адреси : [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/A1080B83447CB9DDC1257B36005AAAB8/\\$File/upc_agreement_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/A1080B83447CB9DDC1257B36005AAAB8/$File/upc_agreement_en.pdf), 31.05.2013.

⁴ Конвенција о комунитарном патенту, потписана у Луксембургу 1975. године, никада није ратификована; Споразум о комунитарном патенту из 1983. године претрпео је исту судбину као и Конвенција; Уредбу о комунитарном патенту из 2004. године није одобрио Савет.

⁵ Доступно на адреси: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-12/cp120163en.pdf>, 25.05.2013.

биће анализирана пресуда Европског суда правде у случају Шпанија и Италија против Савета.

II. ПОКРЕТАЊЕ БЛИЖЕ САРАДЊЕ У ОБЛАСТИ УНИТАРНОГ ПАТЕНТА

Европска комисија је 1. јула 2010. предложила Уредбу у унитарном патенту која се тиче режима превођења. Будући да се Шпанија и Италија нису сложиле са предлогом Комисије, осталих двадесет пет држава чланица прибегло је механизму ближе сарадње.

1. Режим превођења

Уредбом о унитарном патенту која се тиче превођења, предвиђено је да режим превођења буде у складу са Конвенцијом о европском патенту (КЕП).⁶ На основу ове конвенције патентне пријаве и спецификације морају бити на једном званичном језику Европског завода за patente (ЕЗП), а то су енглески, француски и немачки, док се само патентни захтеви преводе на друга два званична језика. Осим тога, не постоје други захтеви за превођењем током управног поступка. Само у случају да је патент предмет спора на суду траже се додатни преводи. За такве спорове, странке или суд могу захтевати комплетан превод на језик земље у којој је дошло до повреде или језик земље у којој лице које је учинило повреду има пребивалиште⁷ или језик земље у којој се води поступак.⁸ Трошкове превођења сноси титулар патента.⁹

Ипак, Уредбом о унитарном патенту која се тиче превођења предвиђена је могућност накнаде трошкова превођења за средња и мала предузећа, физичка лица, непрофитне организације, универзитете и државна истраживачка тела која имају пребивалиште или главно трговачко седиште у некој од држава чланица ЕУ. Када они поднесу пријаву на неком од званичних језика ЕУ који није енглески, француски или немачки, трошкови превођења ће им бити надокнађени.

Циљ успостављања заштите унитарним патентом, који ће издавати ЕЗП према досадашњем поступку,¹⁰ је да се обезбеди униформна зашти-

⁶ Чл. 14 КЕП.

⁷ Чл. 4 ст. 1 Уредбе унитарним патентом која се тиче превођења.

⁸ Чл. 4 ст. 2 Уредбе о унитарном патенту која се тиче превођења.

⁹ Чл. 4 ст. 3 Уредбе о унитарном патенту која се тиче превођења.

¹⁰ Уредба о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом дефинише унитарни патент као класични европски патент који издаје ЕЗП коме се додаје атрибут унитарни. Унитарни патент може бити добијен, ограничен, пренесен, опозван или проширен само за све државе чланице које учествују у ближој сарадњи

та на територији свих држава чланица. Стога режим превођења треба да буде једноставан.

На основу Уговора из Лисабона, за доношење законодавног акта о режиму превођења, који се примењује на унитарни патент, потребна је сагласност свих држава чланица ЕУ.¹¹

2. Механизам ближе сарадње

Упркос покушајима да се дође до компромисног решења у вези са режимом превођења, резултат је изостао. Шпанија и Италија тврдили су да овакав режим превођења представља дискриминацију, и нису желеле да га прихвате. Стога су се оне државе које су биле заинтересоване за успостављање заштите унитарним патентом определиле за покретање ближе сарадње.

Ближа сарадња је инструмент предвиђен Оснивачким уговорима на основу кога одређени број држава чланица, најмање девет, које намеравају да успоставе међусобну ближу сарадњу, могу користити институције, поступке и механизме предвиђене Уговорима, уз поштовање одређених услова. Када се ближа сарадња успостави, она остаје отворена за државе чланице које јој иницијално нису приступиле.¹²

Дакле, због немогућности да се постигне договор између свих држава чланица ЕУ, дванаест земаља¹³ је, у децембру 2010. године, званично затражило покретање ближе сарадње. Два дана након подношења захтева, Комисија је предложила текст о успостављању ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом. У фебруару 2011. године ближој сарадњи се прикључило још тринаест држава, тако да су изван сарадње остале само Шпанија и Италија.

Оснивачким уговорима предвиђено је, да је за покретање механизма ближе сарадње, потребна сагласност Европског парламента и Савета. У складу са тиме, Европски парламент одобрио је покретање ближе сарадње 15. фебруара 2011, а Савет 10. марта 2011.

Месец дана након што је Савет донео одлуку којом се одобрава покретање ближе сарадње, Комисија је, 13. априла 2011, спровела у дело одлуку двадесет пет земаља и предложила две уредбе о унитарном патенту: Уредбу о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом

¹¹ Чл. 118 ст. 2 Уговора ФЕУ.

¹² Механизам ближе сарадње први пут је предвиђен Уговором из Амстердама 1997. године. Одредбе о ближој сарадњи су неколико пута биле предмет измена и допуна. Најпре, Уговором из Нице, којим су ублажени услови за отпочињање ближе сарадње, а затим Уговором из Лисабона, који садржи свеобухватну реформу механизма ближе сарадње, у смислу његовог прилагођавања новонасталим околностима у Унији.

¹³ Данска, Естонија, Финска, Француска, Немачка, Литванија, Луксембург, Холандија, Пољска, Словенија, Шведска и Велика Британија.

и Уредбу о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом, која се тиче превођења.

Ближа сарадња у области стварање заштите унитарним патентом требало би да стимулише научни и технички напредак, као и функционисање унутрашњег тржишта. Успостављање заштите унитарним патентом требало би да унапреди ниво заштите проналазака у ЕУ, јер је предвиђена униформна заштита на територији свих држава чланица учесница. На тај начин биће поједностављен поступак и смањени трошкови добијања заштите унитарним патентом.

3. Тужба Шпаније и Италије против одлуке Савета о одобравању ближе сарадње

Италија и Шпанија, једине две земље које се нису сложиле са предвиђеним режимом превођења, 30. маја 2011. поднеле су тужбе Европском суду правде против одлуке Савета од 10. марта 2011. којом се одобрава покретање ближе сарадње. У тужбама се наводи да покретање ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом незаконито, тј. да представља повреду Оснивачких уговора по више основа.

Занимљиво је, да се са Шпанијом и Италијом сложио један део научне и стручне јавности. Они су отворено подржали ставове Шпаније и Италије, што је изазвало велику пажњу европског јавног мњења.¹⁴

Иако су Италија и Шпанија тврдиле да чињеница, да њихови језици нису увршћени у званичне језике унитарног патента представља дискриминацију, чини се да „играјући на карту националне дискриминације, ове две државе, заправо дискриминишу Европу вис-а-ви великих земаља као што су САД, Јапан, Кина, Јужна Кореја. Унитарни патент омогућава да ЕУ буде конкурентнија на светском тржишту.“¹⁵

Шпанија у тужби наводи да је одлуком којом се одобрава покретање ближе сарадње Савет злоупотребио своја овлашћења, и да таква одлука предствља повреду правосудног система Уније. Осим тога, помиње се повреда услова предвиђених члановима 20 Уговора о ЕУ (УЕУ), као и 326 и 327 Уговора о функционисању ЕУ (УФЕУ), нарочито оних који се тичу искључивих надлежности Уније у оквиру којих је одобрено покретање ближе сарадње и неопходности да се јој прибегне као последњем средству.

¹⁴ Међу њима су: Т. Jaeger, “All back to square one? - An assessment of the latest proposals for a patent and court for the internal market and possible alternatives”, *Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law Research Paper*, Series No. 12-01; М. Lamping, “Enhanced Cooperation - A Proper Approach to Market Integration in the Field of Unitary Patent Protection?”, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, No. 8/ 2011, стр. 879-925.

¹⁵ А. Pompidou, “Un brevet unique permettra à l’Union européenne d’être plus compétitive”, доступно на Интернет адреси : http://www.robert-schuman.eu/entretien_europe.php?num=55, 22.05.2013, стр. 3.

Италија у тужби истиче да је наведена одлука незаконита, пре свега, због ненадлежности Савета за успостављање ближе сарадње у области унитарног патента, затим због злоупотребе овлашћења и повреде услова предвиђеног чланом 20, став 2 УЕУ, према коме одлука Савета којом се одобрава ближа сарадња мора бити донета као последње средство, и на крају, због повреде чланова 20 УЕУ, 118 УФЕУ и 326 УФЕУ.

III. ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ПРАВДЕ У СЛУЧАЈУ ИТАЛИЈА И ШПАНИЈА ПРОТИВ САВЕТА

Указом председника Суда од 10. јула 2012. случајеви Шпанија против Савета (Ц-274/11) и Италија против Савета (Ц-295/11) су спојени за потребе усменог поступка и пресуде.¹⁶ Све аргументе које су Шпанија и Италија изнеле у тужбама, Суд је објединио у пет и то су: ненадлежност Савета за успостављање ближе сарадње у овом случају; злоупотреба овлашћења; повреда услова на основу кога одлука којом се одобрава ближа сарадња мора бити донета као последње средство; повреде чланова 20, став 1 УЕУ, 118 УФЕУ, 326 УФЕУ, као и 327 УФЕУ; и непоштовање правосудног система ЕУ.

1. Ненадлежност Савета за одобрење ближе сарадње у конкретном случају

Ближа сарадња одобрена је у области предвиђеној чланом 118 УФЕУ којим се утврђују мере за успостављање европских права интелектуалне својине, како би се обезбедила униформна заштита права интелектуалне својине у Унији. Према мишљењу Шпаније и Италије ова област не спада у подељене, већ у искључиве надлежности Уније предвиђене чланом 3, став 1 УФЕУ у вези са „успостављањем правила конкуренције неопходних за функционисање унутрашњег тржишта“. Будући да члан 20, став 1 УЕУ искључује могућност успостављања ближе сарадње у областима у којима Унија има искључиве надлежности, Италија и Шпанија су сматрале да Савет није овлашћен да одобри ближу сарадњу у конкретном случају.¹⁷

Италија је у тужби истакла да је у члану 3 УФЕУ успостављена само индикативна листа области у којима Унија има искључиве надлежности. Дакле, самом Суду је дозвољено да оквалификује као искључиве и надлежности додељене Унији чланом 118 УФЕУ, независно од поменуте листе.¹⁸

¹⁶ *Kingdom of Spain and Italian Republic v Council of the European Union, Joined cases C-274/11 and C-295/11.*

¹⁷ *Ibid.*, тач. 10-13.

¹⁸ *Ibid.*, тач. 14.

Да би се утврдило, да ли надлежности имају или немају искључив карактер и могу ли или не, у складу са чланом 20 УЕУ, бити предмет ближе сарадње, веома је важно имати на уму да се управо у оквиру успостављања и функционисања унутрашњег тржишта чланом 118, став 1 УФЕУ додељују надлежности за стварање европских права интелектуалне својине. Овлашћење за успостављање режима превођења ових права, предвиђено чланом 118, став 2 УФЕУ, повезано је са успостављањем ових права, те се и оно тиче функционисања унутрашњег тржишта.

На основу члана 4, став 2 УФЕУ, подељене надлежности између Уније и држава чланица се примењују, између осталог, и на област унутрашњег тржишта. Чланом 26, став 2 УФЕУ унутрашње тржиште је дефинисано као „простор без унутрашњих граница на коме је слободан промет робе, кретање лица, услуга и капитала осигурано.“ Истим чланом, ставом 1 је предвиђено да Унија „усваја мере којима се успоставља или осигурава функционисање унутрашњег тржишта, у складу са релевантним одредбама Уговора.“ Израз „релевантне одредбе уговора“ указује да надлежности у области унутрашњег тржишта нису ограничене на оне додељене чланом 114 УФЕУ и чланом 115 УФЕУ које се односе на усвајање мера хармонизације, већ покривају све надлежности које су везане за циљ предвиђен чланом 26 УФЕУ, као и надлежности додељене Унији на основу члана 118 УФЕУ.¹⁹

Без обзира на то што су правила у области интелектуалне својине изузетно важне за одржавање лојалне конкуренције на унутрашњем тржишту, она ипак не спадају у област правила конкуренције, у смислу члана 3, став 1 УФЕУ. Обим и начини вршења надлежности Уније у области правила конкуренције неопходних за функционисање унутрашњег тржишта су одређена трећим делом, наслов VII, поглавље 1 УФЕУ, а посебно члановима 101 УФЕУ и 109 УФЕУ. Сматрати да члан 118 УФЕУ спада у област конкуренције било би супротно члану 2, став 6 УФЕУ на основу кога су „обим и начин вршења надлежности Уније утврђени одредбама Уговора за сваку област“. Осим тога, поље важења члана 3, став 1 УФЕУ којим су предвиђене области у којима Унија има искључиве надлежности било би неоправдано проширено.²⁰

Дакле, надлежности предвиђене чланом 118 УФЕУ спадају у подељене надлежности у смислу члана 4, став 2 УФЕУ. Стога је аргумент који се тиче не-надлежности Савета да одобри ближу сарадњу у конкретном случају одбачен.

2. Злоупотреба овлашћења

Иако је циљ ближе сарадње да допринесе процесу интеграција, у конкретном случају, према мишљењу Шпаније и Италије, ближој сарадњи се

¹⁹ *Ibid.*, тач. 10-26.

²⁰ *Ibid.*, тач. 24.

прибегло како би се ове две земље искључиле из дугих преговора о режиму превођења и заобишао захтев за једногласним доношењем одлуке предвиђен чланом 118, став 2 УФЕУ. Сама чињеница да је овим чланом предвиђена посебна правна основа за успостављање режима превођења европског права интелектуалне својине указује на осетљив карактер овог питања. Управо из тог разлога Шпанија и Италија оцениле су понашање Савета као неприкладно, указујући на кратко време које је протекло између предлога Комисије и усвајање спорне одлуке као илустрацију таквог понашања.²¹

Шпанија и Италија су инсистирале на томе да се систем унитарног патента какав су предвиделе земље учеснице ближе сарадње, мора анализирати као посебан споразум у смислу члана 142 Конвенције о издавању европских патената. Овим чланом је предвиђено да: „Група земаља уговорницица, која предвиди у посебном споразуму да европски патенти признати за те земље имају јединствен карактер на њиховим територијама, може предвидети да европски патенти могу бити признати само заједно за те земље.“ Дакле, успостављајући унитарни патент као ближу сарадњу, Савет је заправо одобрио успостављање једне специфичне категорије европског патента у оквиру КЕП-а, успостављање које не би требало да се одвија кроз поступке предвиђене Уговорима.²²

Савет је истакао да Шпанија и Италија не учествују у ближој сарадњи зато што одбијају да се укључе, а не зато што су из исте искључене. Чланом 16 спорне одлуке предвиђено је да је ближа сарадња отворена у сваком моменту за све државе чланице.

Суд правде у пресуди, одговарајући на овај аргумент Шпаније и Италије, истиче да члановима 20 УЕУ и 326-334 УФЕУ није забрањено да државе чланице покрећу ближу сарадњу у оквиру надлежности Уније, у којима се на основу Уговора, одлуке морају доносити једногласно. Супротно томе, из члана 333, став 1 УФЕУ произилази да се у оквиру таквих надлежности Уније могу покретати ближе сарадње, када су испуњени услови предвиђени чланом 20 УЕУ и 326-334 УФЕУ. У том случају, под условом да Савет није одлучио да се одлуке доносе квалификованом већином, једногласност ће чинити гласови само оних држава које учествују у ближој сарадњи.²³

Даље, супротно ономе што подржавају Шпанија и Италија, чланови 20 УЕУ и 326-334 УФЕУ не ограничавају могућност прибегавања ближој сарадњи само на ситуацију када једна или више држава чланица изјави да још није спремна да учествују у некој законодавној активности Уније као целине. У складу са чланом 20, став 2 УЕУ, ситуација која може да доведе до ближе сарадње је она у којој „циљеви жељени том сарадњом могу бити постигнути у разумном временском периоду од стране Уније као целине“. Дакле, овај предус-

²¹ *Ibid.*, тач. 27-29.

²² *Ibid.*, тач. 30.

²³ *Ibid.*, тач. 35.

лов односи на немогућности како због различитих интеграционих капацитета држава чланица (могућност / способност за интеграцију) тако и немогућности услед различитих ставова и недостатка сагласности у Савету (воља / жеља за интеграцијом).²⁴

Следи да се одлука Савета да одобри ближу сарадњу, након што је констатовао унитарни патент и његов режим превођења не могу бити успостављени у разумном временском периоду од старне Уније као целине, не представља заобилажење захтева за једногласношћу предвиђеног чланом 118, став 2 УФЕУ, нити искључење држава чланица које нису приступиле ближој сарадњи. Осим тога, одлука Савета, у светлу немогућности да се у разумном временском периоду постигне заједнички режим за Унију као целину, доприноси процесу интеграција.²⁵

Стога је Европски суд правде одбацио аргумент да је Савет злоупотребио овлашћења.

3. Повреда услова на основу кога одлука којом се одобрава ближа сарадња мора бити донета као последње средство

Чланом 20, став 2 УЕУ је предвиђено да: „Одлуку о одобрењу ближе сарадње, под условом да у њој учествује најмање девет држава чланица, доноси Савет, као последње средство, пошто је утврдио да се циљеви постављени у оквиру ове сарадње, у разумном року, не могу остварити у оквиру Уније као целине.“

Шпанија и Италија истакле су да услов који се тиче доношења одлуке којом се одобрава ближа сарадња као последње средство мора да буде стриктно поштован. Међутим, у конкретном случају могућности преговора између свих држава чланица о режиму превођења унитарног патента нису биле исцрпљене. Наиме, између предлога о режиму превођења који је изнела Комисија 1. јула 2010. и предлога о ближој сарадњи који је представила иста институција 14. децембра 2010. није протекао ни период од шест месеци. Дакле, преговори су били прекратки, те је повреда члана 20, став 2 УЕУ очигледна.²⁶

Овај услов има посебну важност и мора се схватити у светлу члана 20, став 1, тачка 2 УЕУ, на основу кога су „ближе сарадње усмерене на фаворизовање остварења циљева Уније, заштиту њених интереса и јачање процеса интеграције.“ Интереси Уније и процес интеграција засигурно неће бити очувани ако сваки неплодни преговор може довести до једне или више ближих

²⁴ Ј. Ђеранић, *Облици повезивања држава чланица у Европској унији*, Службени гласник и Институт за упоредно право, Београд 2011, стр. 225-226.

²⁵ *Kingdom of Spain and Italian Republic v Council of the European Union, Joined cases C-274/11 and C-295/11*, тач. 37.

²⁶ *Ibid.*, тач. 42-43.

сарадњи уместо да се ради на постизању компромиса који омогућава усвајање једног решења за Унију као целину.²⁷

Подносиоци су тврдили да су, на дан када је Комисија предложила одобрење ближе сарадње, као и на дан када је Савет одобрио предлог, и даље постојале реалне могућности да се постигне компромис. Осим тога, сматрали су да преговори о унитарном патенту и његовом режиму превођења нису били тако подубљени као што је то тврдио Савет.

Међутим, требало би имати у виду да су у поступку који је довео до усвајања одлуке којом се одобрава ближа сарадња учествовали и Комисија која је изнела поменути предлог и Европски парламент који га је одобрио и Савет који је донео коначну одлуку којом се одобрава покретање ближе сарадње. Савет је свакако најбоље позиционирана институција да оцени да ли су државе чланице спремне за компромис у догледној будућности. Што се тиче улоге Европског суда правде у овој ситуацији, тј. приликом контроле поштовања услова усвајања као последњег средства одлуке којом се одобрава ближа сарадња, Суд само треба да провери да ли је Савет пажљиво и непристрасно испитао елементе који су релевантни за овај предмет и да ли је закључак до кога је дошао довољно образложен.²⁸

У конкретном случају, Савет је узео у обзир чињеницу да је законодавни поступак који се тиче успостављања унитарног патента на нивоу Уније отпочет током 2000. године (у августу 2000. године изнет је први Предлог уредбе о комунитарном патенту) и да је прошао кроз више етапа, на које је указао и општи правозаступник и које су детаљно објашњене у предлогу Комисије за покретање ближе сарадње из децембра 2010, као и у самој спорној одлуци. Осим тога, државе чланице су у Савету више пута дискутовале о великом броју различитих режима превођења унитарног патента и ниједан од њих није задовољио подршку свих земаља.²⁹

Сходно томе, Европски суд правде је и овај аргумент одбацио.

4. Повреде чланова 20, став 1 УЕУ, 118 УФЕУ, 326 УФЕУ и 327 УФЕУ

Прво, на основу члана 20, став 1, тачка 2: „Ближе сарадње су усмерене на фаворизовање циљева Уније, заштиту њених интереса и јачање процеса интеграција.“ Подносиоци тужбе навели су да је Савет погрешно оценио да ближа сарадња следи циљеве истакнуте у поменутом члану, тј. да доприноси вишем нивоу интеграције у односу на актуелну ситуацију. Према мишљењу Шпаније и Италије у Унији већ постоји одређени ниво униформности, јер је

²⁷ *Ibid.*, тач. 47-49.

²⁸ *Ibid.*, тач. 52-54.

²⁹ *Ibid.*, тач. 55-56.

законодавство свих држава чланица у области права интелектуалне својине усклађено са одредбама КЕП-а. Успостављање унитарног патента који се односи само на један део Уније неће допринети униформној заштити, већ ће бити на њену штету.³⁰

Међутим, национални и европски патенти који важе у једној или више држава чланица обезбеђују заштиту која је националног карактера. Другим речима, патент додељен у складу са правилима КЕП-а не обезбеђује униформну заштиту у свим државама потписницама ове конвенције, већ осигурава, у свакој од тих држава, заштиту чији је домет одређен националним законодавством. Супротно томе, унитарни патент обезбеђује униформну заштиту на територији свих држава чланица које учествују у ближој сарадњи. Свакако да би униформна заштита на територији целе Уније била повољнија за функционисање унутрашњег тржишта, али и ближа сарадња у којој учествује двадесет пет земаља представља напредак у односу на актуелну ситуацију.³¹

Стога је аргумент на основу кога заштита која се додељује унитарним патентом не доприноси униформности и самим тим интеграцијама у односу на актуелну ситуацију одбачен као неоснован.

Друго, Република Италија је у тужби подсетила да, иако члан 118 УФЕУ предвиђа утврђивање мера за успостављање европских права интелектуалне својине у циљу обезбеђења униформне заштите права интелектуалне својине „у Унији“ и успостављање централизованог система ауторизације, координације и контроле „на нивоу Уније“, Савет је одобрио успостављање права које неће важити у Унији као целини.

На основу члана 326, тачка 1 УФЕУ: „Ближа сарадња поштује Уговоре и право Уније“. Другим речима вршење неке надлежности поверене Унији оквиру ближе сарадње мора, између осталог, поштовати, тј. бити у складу са оном одредбом Уговора, којом је та надлежност предвиђена. У конкретном случају, ближа сарадња мора бити у складу са чланом 118 УФЕУ. Имајући у виду ову обавезу усклађености са чланом 118 УФЕУ, у оквиру ближе сарадње морају се утврдити мере које се односе на успостављање европског права интелектуалне својине, којим се обезбеђује униформна заштита права интелектуалне својине.³²

Што се тиче термина „у Унији“ и „на нивоу Уније“ из члана 118 УФЕУ, важно је констатовати да је надлежност предвиђена овим чланом извршена у оквиру ближе сарадње и да ће европско право интелектуалне својине тако успостављено, униформна заштита коју обезбеђује и режими који га прате бити на снази не у целој Унији, већ само на територији држава чланица учесница. Овако конципирано европско право интелектуалне својине не представља

³⁰ *Ibid.*, тач. 60.

³¹ *Ibid.*, тач. 61.

³² *Ibid.*, тач. 66-67.

повреду члана 118 УФЕУ, и у складу је са чланом 20 УЕУ, став 4 којим је предвиђено да „акти усвојени у оквиру ближе сарадње обавезују само државе учеснице.“³³

Стога је аргументација која се позива на повреду члана 118 УФЕУ неоснована.

Треће, чланом 326, тачка 2 предвиђено је да: “Ближе сарадње не могу бити на уштрб унутрашњег тржишта, као ни економске, социјалне и територијалне кохезије. Оне не могу представљати сметњу, нити средство дискриминације између држава чланица, и не могу имати за последицу деформацију правила конкуренције између држава чланица.”

Према мишљењу Шпаније и Италије ближа сарадња представља повреду свих ових принципа и циљева. У ствари, успостављање униформне заштите проналазака само у једном делу Уније фаворизује апсорпцију активности које се тичу нових проналазака у том делу Уније, на уштрб држава чланица које нису учеснице. Даље, ближа сарадња у питању проузроковаће нелојалну конкуренцију и довести до дискриминације међу предузећима зато што ће размена иновативних производа бити олакшана за предузећа која послују на немачком, енглеском или француском. Предвиђена ближа сарадња ће такође утицати на смањење мобилности истраживача из држава чланица које не учествују у овој сарадњи или држава чланица чији званични језик није немачки, енглески или француски, јер предвиђени режим отежава овим истраживачима приступ информацијама о патентима. Осим тога, ближа сарадња ће нанети штету економској, социјалној и територијалној кохезији Уније у смислу да ће спречити кохерентан развој индустријске политике и повећати разлике између држава чланица у погледу технолошког развоја.³⁴

Савет је оценио да су ови аргументи базирани на премисама које потичу од спекулација. Фрагментација тржишта не потиче од спорне одлуке, већ је последица чињенице да је заштита европским патентом заправо национална. Штавише, у мери у којој подносиоци заснивају своју аргументацију на предвиђеном режиму превођења, њихове тужбе су неприхватљиве, јер коначне карактеристике овог режима превођења нису још утврђене спорном одлуком.³⁵

У ствари, режим превођења који је описан у тужби заправо представља само предлог Комисије, обогаћен елементима компромиса, које су предложиле државе чланице које су председавале Саветом у време подношења захтева за Ближом сарадњом. Режим превођења који је наведен у тужби је био само у припремној фази у време доношења спорне одлуке и није био њен конститутивни елемент.³⁶

³³ *Ibid.*, тач. 68.

³⁴ *Ibid.*, тач. 71-73.

³⁵ *Ibid.*, тач. 74.

³⁶ *Ibid.*, тач. 77.

Из тога следи, да је аргументација које тиче повреде члана 326 УФЕУ делимично неоснована и делимично неприхватљива.

Четврто, чланом 327 УФЕУ предвиђено је да: “Ближе сарадње поштују надлежности, права и обавезе држава чланица које у њима не учествују.”

Подносиоци тужбе су навели да овако конципирана ближа сарадња није у складу са чланом 327 УФЕУ, јер не поштује права држава чланица које не учествују у њој. Посебно је занемарено право да се ове две државе у будућности прикључе ближој сарадњи пошто Савет фаворизује режим превођења који оне не прихватају.³⁷

Ипак, спорном одлуком ни на који начин није повређена нека надлежност, право или обавеза ове две државе чланице. Посебно се не може сматрати повредом њихових надлежности, права или обавеза перспектива примене режима превођења коме се противе Шпанија и Италија. Колико је важно да ближа сарадња не води ка усвајању мера које спречавају државе чланице, које не учествују у њој, да врше своје надлежности и права и испуњавају своје обавезе, толико је значајно да се учесницама у тој садањи омогући да установе правила са којима се државе које не учествују не би сложиле да учествују у сарадњи. Успостављањем таквих правила није онемогућено државама чланицама које не учествују да приступе ближој сарадњи. Као што је предвиђено чланом 328, став 1, тачка 1 УФЕУ, такво приступање је условљено поштовањем аката које су већ усвојиле државе чланице учеснице ове сарадње од њеног почетка.³⁸

Стога је и аргумент да је ближом сарадњом повређен члан 327 УФЕУ, такође оцењен као неоснован.

Дакле, Суд је одбацио и четврти аргумент који су навели подносиоци у тужби, а који се тиче повреде чланова 20, став 1 УЕУ, 118 УФЕУ, 326 УФЕУ и 327 УФЕУ.

5. Непоштовање правосудног система Уније

Шпанија и Италија су у тужби навеле да правосудни систем Уније чини целина тужби и поступака како би се обезбедила контрола законитости аката Уније. Савет није испоштовао овај систем, јер је одобрио ближу сарадњу, а није прецизирао правосудни режим који ће се примењивати у оквиру новог европског права интелектуалне својине.

Иначе, чланом 262 УФЕУ је предвиђено да: „Савет, одлучујући једногласно, у складу са посебним законодавним поступком и после консултовања Европског парламента, може усвојити одредбе којима, у мери коју он одреди, Европском суду правде додељује надлежности да одлучује у

³⁷ *Ibid.*, тач. 79.

³⁸ *Ibid.*, тач. 82-83.

споровима у вези са применом аката усвојених на основу Уговора којима се креира европско право у области интелектуалне својине.“

Суд правде је у Мишљењу 1/09³⁹ прецизирао да члан 262 УФЕУ предвиђа само могућност да се успостави специфична тужба за спорове у вези са применом аката Уније којима се успостављају европска права интелектуалне својине, али не намеће успостављање посебног правосудног оквира. У сваком случају, није неопходно да одлуком којом се одобрава ближа сарадња буду прецизирани модалитети правосудног режима који ће бити установљен у оквиру те сарадње.⁴⁰

Ближу сарадњу је одобрио Савет на основу члана 329, став 1 УФЕУ, на предлог Комисије и после одобрења Европског парламента. Предлог Комисије је био заснован на захтеву држава чланица које су желеле да успоставе ближу сарадњу у питању. У тим захтевима морају се, на основу члана 329, став 1 УФЕУ, навести „област у којој желе да остваре ближу сарадњу и циљеве које желе да постигну“, што је и учињено. Дакле, Савет није био дужан да у одлуци наведе додатне податке у вези са садржајем ближе сарадње. У ствари, циљ ове одлуке је био само да се државама чланицама одобри покретање сарадње. Оне ће касније, обраћајући се институцијама Уније у складу са члановима 20 УЕУ и 326-334 УФЕУ, успоставити унитарни патент и утврдити правила која ће се на њега примењивати, укључујући и специфична правила у вези са правосудним системом.⁴¹

Сходно горе наведеном образложењу, Европски суд правде је одбацио и овај пети аргумент.

Будући да су сви аргументи које су у тужбама навеле Шпанија и Италија одбачени, Европски суд правде је донео одлуку којом се тужба одбија.

V. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Немогућност да се постигне сагласност свих држава чланица ЕУ у вези са режимом превођења који ће се примењивати на унитарни патент деценијама је била једна од највећих препрека за успостављање јединственог система заштите проналазака у ЕУ. Покушај да се пресече Гордијев чвор у вези са режимом превођења доношењем одлуке о покретању ближе сарадње, отворио је Пандорину кутију у овој области. Шпанија и Италија поднеле су тужбе Европском суду правде, наводећи да је одобрењем за покретање ближе сарадње учињена вишеструка повреда Оснивачких уговора. Занимљиво је, да се део европске научне и стручне јавности сложио са аргументацијом, коју су у туж-

³⁹ *Opinion of the Court of 8 March 2011 (Opinion 1/09)*, тач. 62.

⁴⁰ *Kingdom of Spain and Italian Republic v Council of the European Union, Joined cases C-274/11 and C-295/11*, тач. 88.

⁴¹ *Ibid*, тач. 89-92.

бама изнеле ове две земље, и подржао их у њиховим напорима да докажу незаконитост одлуке Савета. Упркос томе, Европски суд правде је 16. априла 2013. донео пресуду којом се одбија тужба Шпаније и Италије и потврђује законитост одлуке Савета, којом се одобрава покретање ближе сарадње у области стварања заштите унитарним патентом.

Међутим, режим превођења није био једини проблем са којим се Унија суочила у току рада на успостављању заштите унитарним патентом. Пре него што је тзв. патентни законодавни пакет усвојен (децембар 2012. године), питање надлежности Европског суда правде и његовог односа са специјализованим Судом за патентне спорове изазвало је велике полемике у Унији. Затим, од када су Уредбе о унитарном патенту ступиле на снагу (јануар 2013. године), све се чешће говори о томе да унитарни патент неће смањити трошкове заштите, да ће повећати правну несигурност (јер унитарна заштита почива на одредбама националних законодавстава), те да се европска предузећа неће одређивати за заштиту унитарним патентом.⁴² Поврх свега, Шпанија је у марту 2013. године поново поднела тужбу Европском суду правде против две уредбе о унитарном патенту. Овог пута Италија јој се није придружила. Да ли ће и на који начин ова тужба утицати на почетак примене уредби о унитарном патенту остаје да се види.

Све у свему, чини се да је судбина унитарног патента и даље неизвесна. Иако је начин на који је унитарни патент конципиран далеко од идеалног и поједина решења остављају простора за дискусију, сасвим је извесно да систем заштите проналазака унитарним патентом представља напредак у односу на онај предвиђен европским патентом и јача конкурентски положај ЕУ на светском тржишту.

⁴² „Le seigneur des brevets unitaires : un aperçu du vote de plénière du Parlement européen”, доступно на Интернет адреси: <http://www.unitary-patent.eu/fr/content/le-seigneur-des-brevets-unitaires-un-apercu-du-vote-de-pleniere-du-parlement-europeen>, 27.05.2013.

Jelena Čeranić, Ph.D,

Assistant professor at the Faculty of Law of the University of Banja Luka

Research associate at the Institute of Comparative Law in Belgrade

LEGALITY OF ENHANCED COOPERATION IN THE AREA OF UNITARY PATENT – SPAIN AND ITALY v COUNCIL

Summary

The paper deals with the legality of enhanced cooperation in the area of creation of unitary patent protection. Efforts to create a common patent applicable across all European countries have been made since the 1960s, but for a number of reasons (translation arrangements primarily) have never been successful. The Commission proposed a regulation on the translation arrangements for the EU patent in July 2010. Despite all the efforts, the Council could not reach an unanimous agreement on the applicable translation arrangements (Spain and Italy did not agree with the proposed translation agreement). Therefore 25 Member States decided to launch enhanced cooperation. Enhanced cooperation is aimed at furthering the objectives of the EU, protecting its interests and reinforcing its integration process. A decision authorizing enhanced cooperation is to be adopted by the Council as a last resort, when it has been established that the objectives of such cooperation cannot be attained within a reasonable period by the EU as a whole. The decision is adopted by the Council on a proposal from the Commission and after obtaining the consent of the Parliament. Once the Council has approved the enhanced cooperation, Spain and Italy requested the Court of Justice to annul the Council's decision, maintaining that it was invalid for several reasons. Two years later, 16 April 2013 the European Court of Justice dismissed the actions brought by Spain and Italy against the Council's decision authorizing enhanced cooperation in the area of single European patent.

Key words: *unitary patent, enhanced cooperation, translation arrangements, legality, European Court of Justice.*